

Ольга Анатоліївна ВАКУЛЬЧУК,
кандидат історичних наук,
завідуюча відділу відділу пресознавства НБУВ
(Київ).

**АНОТОВАНИЙ БІБЛІОГРАФІЧНИЙ
ПОКАЖЧИК «СИМОН ПЕТЛЮРА
НА СТОРІНКАХ УКРАЇНСЬКИХ ГАЗЕТ
1917–1920 РОКІВ:
МАТЕРІАЛИ ДО БІОБІБЛІОГРАФІЇ»
У СИСТЕМІ БІБЛІОГРАФІЧНИХ РЕСУРСІВ
НАЦІОНАЛЬНОЇ БІБЛІОТЕКИ УКРАЇНИ
ІМЕНІ В. І. ВЕРНАДСЬКОГО**

У статті розкрито зміст і особливості побудови бібліографічного покажчика «Симон Петлюра на сторінках українських газет 1917–1920 років: матеріали до біобібліографії», публікацію якого приурочено до 90-річчя від дня загибелі Симона Петлюри — одного з провідників Української революції, громадсько-політичного діяча, публіциста, редактора. Покажчик укладено на основі газетних видань, що зберігаються у відділі газетних фондів (ВГФ) НБУВ.

Ключові слова: Симон Петлюра, Українська Народна Республіка, Директорія, покажчик, газети, бібліографія, зведений бібліографічний опис.

The article describes the contents and the particulars of formation of the bibliographic index «Symon Petliura on Pages of the Ukrainian Newspapers of 1917–1920: Materials for Biobibliography», which publication is timed to the 90th anniversary from the day of death of Symon Petliura, one of the leaders of the Ukrainian revolution, social and political figure, publicist, editor. The index was compiled on the basis of the newspaper publications kept at the Newspaper Funds Department (NFD) of V. I. Vernadskyi National Library of Ukraine.

Key words: Symon Petliura, the Ukrainian People's Republic, the Directory, index, newspapers, bibliography, consolidated bibliographic review.

В статтю дана характеристика бібліографічного указателя «Симон Петлюра на сторінках українських газет 1917–1920 років: матеріали бібліографії», публікація якого приурочена к 90-літтю со дня гибелі С. Петлюри — одного из предводителей Украинской революции, общественно-политического деятеля, публициста, редактора. В указатель включены газеты, хранящиеся в отделе газетних фондов (ОГФ) НБУВ.

Ключевые слова: Симон Петлюра, Украинская Народная Республика, Директория, указатель, газеты, библиография, сводное библиографическое описание.

У грудні 2015 р. вийшов друком бібліографічний покажчик «Симон Петлюра на сторінках українських газет 1917–1920 рр.: матеріали до бібліографії», підготовлений фахівцями Відділу газетних фондів (ВГФ) НБУВ. Робота над виданням здійснювалася відповідно до плану науково-дослідної роботи НБУВ, наукової роботи Відділу газетних фондів і базується на теоретико-методологічних, методичних, організаційних засадах національної бібліографії та пов'язана з досвідом практичної бібліографічної роботи укладачів.

Постать Симона Петлюри як одного з провідників Української революції, видатного громадсько-політичного діяча, публіциста, редактора, видавця, журналіста завжди привертала увагу вчених, а надто на сучасному етапі. Дослідники у своїх публікаціях висвітлюють різні віхи життя і напрями діяльності С. Петлюри. Під час роботи над покажчиком «Симон Петлюра на сторінках українських газет...» ми намагалися відслідковувати друковані матеріали, що прямо чи побіжно стосуються С. Петлюри, шукали і бібліографічну інформацію. Цікавою щодо останнього є стаття С. Литвина «Симон Петлюра в українській історіографії новітньої доби (1990–1999). Матеріали до бібліографічного покажчика», надрукована у журналі «Бібліотечний вісник» (№ 1, 2000 р.) [6]. Автор розмістив бібліографію за таким принципом: твори самого С. Петлюри, збірники праць, окремі публікації про С. Петлюру, статті у збірниках і журналах (найбільший розділ) та праці, де побіжно йдеться про Петлюру.

Щодо фундаментальних досліджень, присвячених С. Петлюрі, то, в першу чергу, слід відмітити монографію С. Х. Литвина «Симон Петлюра у 1917–1926 рр. Історіографія та джерела» (2000), де проаналізовано архівні матеріали, значний масив історичної літератури, мемуаристику, періодичні видання [7]. У тому ж 2000 р. ученим захищено докторську дисертацію на тему «Симон Петлюра у національній боротьбі українського народу (1917–1926). Історіографічний та джерелознавчий аспекти» [8]. Зазначені праці визначають коло

джерел, зокрема і невідомих раніше, для подальших наукових досліджень. С. Х. Литвин є автором численних статей про С. Петлюру, в яких розкривається, переважно, його діяльність як Головного отамана військ УНР: «Симон Петлюра і українізація армії: чи був можливий інший шлях створення війська?», «Симон Петлюра і українське військо: протистояння більшовицькій агресії (листопад-грудень 1917 р.)» [9; 10]. Побіжно торкається військової діяльності Петлюри В. Солдатенко у статті «Центральна рада та українізація армії» [21]. Роль Петлюри у процесі творення українського війська, його вплив на процес, конкретні дії у цьому напрямку висвітлено у дисертації канд. історичних наук Емілії Костишин «Військово-політична діяльність Симона Петлюри» [5].

Значна кількість наукових публікацій присвячена проблемам, пов'язаним з єврейськими погромами в Україні і причетності до них С. Петлюри (статті Т. Гунчака, В. Михальчука, В. Сергійчука та ін.) [4; 15; 16]. Питання пошуку національної ідеї у публіцистиці Петлюри, його ролі на політичній арені як голови Директорії УНР, як одного з видатних діячів Центральної Ради, розкривають наукові розвідки В. Верстюка, В. Солдатенка [1; 2; 20]. Висвітлення життя та діяльності Петлюри у публікаціях зарубіжних авторів простежено у статті Тетяни Оніпко «Постать Симона Петлюри в розвідках закордонних дослідників» [12]. Серед науковців, чії праці прямо чи опосередковано пов'язані з постаттю Симона Петлюри, — О. Бойко, В. Гоцуляк, І. Гошуляк, Д. Дорошенко, С. Кульчицький, Н. Миронець, Д. Миронюк, В. Михальчук, Р. Пиріг, О. Реєнт, В. Савченко, Ю. Шаповал та ін. Майже всі історичні дослідження, що охоплюють період 1917–1920 рр., містять інформацію про С. Петлюру. Перевидаються і праці самого Петлюри, спогади сучасників про нього; проводяться конференції, «читання» та ін. заходи, за матеріалами яких видаються збірники наукових праць [13; 19]. На підставі проаналізованої літератури можна зробити висновок, що зберігається чітка тенденція пошуку об'єктивного погляду на події минулого, оцінки ролі та значення постаті Симона Петлюри у сучасному контексті.

Повертаючись до характеристики покажчика «Симон Петлюра на сторінках українських газет 1917–1920 років: матеріали до біобібліографії», зазначимо, що основу видання складає колекція колишнього фонду спеціального зберігання. Більшість цих періодичних видань ще не так давно була недоступними широкому колу дослідників. Покажчик включає часописи періоду Центральної ради, Гетьманату та Директорії УНР (ті, що виходили з травня 1917 по грудень 1920 р.). Географія видань широка і охоплює всі регіони України: сучасні Вінницьку, Донецьку, Житомирську, Київську, Полтавську, Рів-

ненську, Сумську, Тернопільську, Херсонську, Хмельницьку області, міста Дніпропетровськ, Запоріжжя, Івано-Франківськ, Луцьк, Львів, Миколаїв, Одесу, Ужгород, Умань, Харків, Чернігів тощо.

На шпальтах газет 1917–1920 рр. відтворено щоденну хроніку, кожний крок діяльності Симона Петлюри. Так, внесок С. Петлюри у процес розбудови збройних сил України зафіксовано у наказах щодо організації Українського війська, створення армії УНР, мобілізації до лав армії УНР, формування персонального складу військового міністерства, про добровольців армії УНР, першочергове право на землю та освіту для вояків армії УНР (газети «Козацька думка», «Южный край», «Вісник Української Народної Республіки», «Ставка», «Відродження», «Дністер»), про створення нової «Синьої дивізії» (газети «Дзвін», «Республіканець»), про пільги пораненим, інвалідам і вдовам старшин і козаків армії УНР (наказ датований листопадом 1918 р., опублікований у січні 1919 р. у газеті «Вісник Волинського Губерніяльного комісара Директорії Української Народної Республіки»), про нагородження військовослужбовців, які сприяли створенню Української Республіки, про українізацію військових частин (газета «Южный край») [18, с. 16, 19, 45, 54, 55, 61, 174, 175, 178].

Активну участь Симона Петлюри у законодавчому процесі ілюструють Закони про землю, ліси, низка законів по Міністерствах внутрішніх, земельних, закордонних справ, народного господарства, фінансів, пошт і телеграфів, міністерствам праці, культів (газети «Вісник Волинського Губерніяльного комісара Директорії Української Народної Республіки», «Вісник Української Народної Республіки»), а також Декларації Директорії УНР про скасування гетьманського режиму і відновлення УНР, про реорганізацію уряду УНР та його завдання (газети «Воля», «Вільна Україна»); Декрети Директорії УНР про незалежність української церкви, про утворення управління преси та інформації (газети «Дністряньська хвиля», «Українська ставка», «Последние новости») [18, с. 144, 145, 157, 186, 187, 189, 190, 191] тощо.

Газетні матеріали, включені до покажчика, розкривають і проблему єврейських погромів на території тогочасної України та дають змогу спростувати нав'язані стереотипи щодо їх організації Петлюрою. Красномовними є навіть назви статей: «Головний Отаман проти погромів. Наказ ч. 89 від 20 липня 1919 року» (газета «Вісник Української Народної Республіки» від 26 липня 1919 р.), «Всім. Всім. Смерть погромщикам» (газета «Громада» від 20 червня 1919 р.), «До єврейського населення України» (про посилення урядом УНР заходів проти єврейських погромів, газета «Козак» від 20

червня 1919 р.) «Отношение к евреям» (газета «Жизнь» від 21 жовтня 1919 р.), «Приём Головним Отаманом Міністра єврейських справ» (газета «Трудова громада» від 26 серпня 1919 р.) тощо [18, с. 140, 132, 150, 210, 234].

Значна кількість газетних матеріалів відбиває погляди С. Петлюри на зовнішню політику УНР та відносини з більшовиками. До прикладу: «Выступление германцев против Петлюры» (газета «Родной край». – Херсон, 1918), «Германская делегация у Петлюры» (газета «Вечер». – Київ, 1918), «Скасування німецько-української угоди» (газета «Відродження». – Київ, 1918), «Антанта, румыны и Петлюра» (газета «Молва». – Київ, 1919), «Соглашение Петлюры с Антантой» (газета «Наш голос». – Харків, 1919), «Соглашение Петлюры с Румынией» (газета «Вечерние огни». – Київ, 1919); «Війна з більшовиками» (газета «Рада». – Київ, 1919), «Война с Великороссией» (газета «Столичный голос». – Київ, 1919), «Война Украины с большевиками» (газета «Голос жизни». – Бердичів, 1919) [18, с. 37, 101, 111, 248, 126, 128, 129]. Окремо відмітимо декілька наказів Петлюри про заборону агітації проти української влади, боротьбу з антидержавними, більшовицькими агітаторами та провокаторами аж до депортації таких (газети «Вісник Української Народньої Республіки», «Нова рада», «Громадянин», «Республіканець») [18, с. 56, 58, 59, 90, 95, 175, 176, 177, 235, 295].

Актуальність матеріалів, викладених у покажчику, зумовлена тим, що охоплено значне коло джерел, котрі дадуть змогу заповнити лакуни, віднайти нові факти, відновити ланцюг тогочасних подій, отже, наблизитися до відтворення правдивої картини політичного, громадського, культурного життя суспільства та країни. Важливо також, що включені до опису матеріали періодики висвітлюють різні сфери багатогранної діяльності Симона Петлюри у добу Української революції. Актуальності покажчику додає і той факт, що його вихід приурочений до 90-річчя від дня загибелі Симона Петлюри у травні 1926 р.; Верховною Радою України прийняте рішення про визнання цієї дати днем скорботи.

Питання про необхідність виходу покажчика постало давно, адже робота над його укладанням розпочалася десять років тому — у 2006 р. Публікація відкладалася з різних причин. Більшість пов'язана з постаттю Симона Петлюри, неоднозначним ставленням до цієї особистості, різноплановим трактуванням його діяльності та «сліду» у вітчизняній історії. Проте були причини і суто професійного (з погляду бібліографії) характеру. Так, у попередньому варіанті рецензентами — фахівцями відділу національної бібліографії НБУВ — виявлено низку суттєвих недоліків. Вагомі зауваження

були висунуті щодо назви, структури, визначення виду видання, передмови, науково-допоміжного апарату, а саме — кількості та якості допоміжних показників тощо.

Авторами-укладачами було враховано всі критичні зауваження, відредаговано анотації, усунуто дрібні недоліки. Для цього всі газети вдруге переглядалися *de visu*. У результаті книжка, що вийшла 2015 р., сильно відрізняється від першого її варіанту 2006 р. Показник скоротився в обсязі приблизно на третину, адже після обговорення у відділі було прийняте рішення залишити лише ті публікації, що стосуються безпосередньо Петлюри — накази, телеграми, листи, підписані ним, а також ті, де згадується його прізвище. Більшість матеріалів щодо діяльності т. зв. «петлюрівців» до показника не увійшли, адже у багатьох випадках дуже важко зрозуміти, хто саме є цими «петлюрівцями» (часто-густо так називали людей, які не мали до Петлюри і його діяльності чи поглядів жодного стосунку). З тексту передмови прибрати занадто особистісні або емоційні оцінки тих чи інших подій, самого Петлюри та його оточення. Проте, зазначимо, що, на жаль, деякі технічні похибки і неточності все ж залишилися.

Автори-укладачі дослідили 155 назв газет (понад 5 тисяч номерів), склали їхні бібліографічні описи (як вже відзначалося, всі здійснено *de visu*), доповнивши розлогими анотаціями. Видання містить 2 704 описи, що хронологічно ілюструють діяльність Симона Петлюри у зазначений період. Описи подаються за хронологічним принципом, а в межах кожного року — за алфавітом першого слова. Багато матеріалів друкувалися у тогочасних газетах блоками та мали загальні назви. Автори подають їх так, як у газеті, не розриваючи на окремі повідомлення. Листи, накази, телеграми укладачі також залишили у тому вигляді, як вони надруковані.

Найважчим і копітким етапом роботи над показником був процес його «наповнення», що включав пошук часописів, звіряння з каталогами, створення зведеного бібліографічного опису. Написання анотацій теж виявилось досить складною справою, адже більшість тогочасних газет надруковані на неякісному папері, через плин часу він вже «зношений» і тому дуже важко читається текст; утруднював справу і тогочасний правопис.

Опис газет здійснено за чинними стандартами. При скороченні у підзаголовкових даних укладачі також спиралися на ДСТУ; у деяких випадках скорочення подано як у першоджерелі (за діючим державним стандартом). На жаль, не вдалося розкрити всі криптоніми і псевдоніми, їх винесено в іменний показник так, як подає газета. У бібліографічних описах збережено правопис оригіналу, наприк-

лад: «проголошене Універзалу», «побіда», «перемирря», «директорія», «фльога», «гетман» тощо.

Науково-довідковий апарат видання включає два допоміжних покажчики: іменний (прізвища, які трапляються у бібліографічних описах, подаються за алфавітом; розкриті криптоніми зв'язані посиленнями на справжні прізвища) і покажчик місць видання (географічні назви наведено згідно з тогочасними нормами з відсиланням на сучасні назви і номери позицій, під якими описано відповідні видання); є список скорочень українською та російською мовами (включає абрєвіатуру та повні найменування) і список назв газет за алфавітом.

Надаючи схвальний відгук на публікацію покажчика «Симон Петлюра на сторінках українських газет 1917–1920 р.: матеріали до біобібліографії», його рецензент, доктор історичних наук, відомий дослідник вітчизняної преси Г. Я. Рудий, зазначає, що бажано було б дати ґрунтовну фахову (в історичному аспекті) передмову до книжки. Також висловлено сподівання, що у разі перевидання покажчика до нього буде включено матеріали газет не лише з фондів НБУВ, а й бібліотек України і закордонних.

Звичайно, автори-укладачі свідомі того, що презентований покажчик не дає вичерпної бібліографічної інформації про життя і діяльність Симона Петлюри, зрештою, повних бібліографій і не існує, хоча необхідно при їх укладанні намагатися охопити якомога більшу кількість джерел. Оскільки фахівці ВГФ на даному етапі не ставили за мету дослідити газети з фондів інших бібліотек, а працювали за планом наукової роботи, яким передбачено охопити газети з фондів НБУВ, можемо вважати це завданням на перспективу. Взагалі, це перша спроба укладання такого покажчика. Судячи з того, що він користується підвищеним читацьким попитом, спробу вважаємо вдалою.

На нашу думку, дана робота спонукає до об'єктивного дослідження історичних подій і фактів, дозволяє глибше усвідомити роль Симона Петлюри в історії України.

1. *Верстюк В. Ф.* Симон Петлюра і Директорія [Текст] / В. Ф. Верстюк // Сучасність. – 1997. – № 6. – С. 55–64.
2. *Верстюк В. Ф.* Симон Петлюра : політичний портрет [Текст] / В. Ф. Верстюк // Укр. іст. журнал. – 2004. – №3. – С. 112–125.
3. Газети України 1917–1920 років у фондах Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського : каталог [Текст] / авт.-уклад.: О. А. Вакульчук (керівник), О. С. Залізнюк ; ред.-бібліогр.:

- О. О. Стиркул, Н. М. Швець ; НАН України, НБУВ. – Київ, 2014. – 436 с.
4. *Гунчак Т.* Симон Петлюра та євреї [Текст] / Т. Гунчак. – Київ : Либідь, 1993. – 48 с.
  5. *Костишин Е. І.* Військово-політична діяльність Симона Петлюри : автореф. дис. ... канд. іст. наук : 20.02.22 [Текст] / Е. І. Костишин ; Нац. ун-т «Львів. Політехніка». – Львів, 2011. – 20 с.
  6. *Литвин С.* Симон Петлюра в українській історіографії новітньої доби (1990–1999) : матеріали до бібліографічного покажчика [Текст] / С. Литвин // Бібліотеч. Вісник. –2000. – № 1. – С. 44–48.
  7. *Литвин С.* Симон Петлюра у 1917–1926 рр. Історіографія та джерела : монографія [Текст] / С. Литвин. – Київ, 2000. – 464 с.
  8. *Литвин С. Х.* Симон Петлюра у національно-визвольній боротьбі українського народу (1917–1926). Історіографічний та джерелознавчий аспекти : автореф. дис. ... д-ра іст. наук: 07.00.06 [Текст] / С. Х. Литвин ; НАН України. Ін-т укр. археографії та джерелознавства ім. М. С. Грушевського. – Київ, 2000. – 35 с.
  9. *Литвин С. Х.* Симон Петлюра і українізація армії: чи був можливий інший шлях створення війська? [Текст] / С. Х. Литвин // Наук. записки Ін-ту політ і етнонаціональних досліджень. Вип. 9. – Київ, 1999. – С. 13–24.
  10. *Литвин С. Х.* Симон Петлюра і українське військо: протистояння більшовицькій агресії (листопад-грудень 1917 р.) [Текст] / С. Х. Литвин // Симон Петлюра у контексті укр. нац. визвольних змагань : зб. наук. праць. – Фастів, 1999. – С. 7–29.
  11. *Миронюк Д. І.* Симон Петлюра як редактор журналу «Украинская жизнь» (1912–1917) : автореф. дис. ... канд. наук з соц. комунікацій: 20.02.22 2011 [Текст] / Д. І. Миронюк. – Київ, 2011. – 20 с.
  12. *Онiпко Т. В.* Постать Симона Петлюри в розвідках закордонних дослідників [Текст] / Т. В. Онiпко // Вісник Львів. комерц. академії. – Львів : Ви-во Львів. комерц. академії. – 2014. – Вип. 12. – С. 104–111. – (Серія – гуманітарні науки).
  13. *Петлюра С.* Народе український: вибрані статті, листи, документи [Текст] / С. Петлюра. – Харків, 1992. – 150 с.
  14. *Пирiг Р.* Симон Петлюра у сприйнятті Павла Скоропадського (за спогадами Гетьмана) [Текст] / Р. Пирiг // Укр. іст. журнал. – 2009. – №3. – С. 15–27.
  15. *Сергiйчук В.* Уся правда про єврейські погроми: мовою документів і матеріалів [Текст] / В. Сергiйчук. – Київ, 1996. – 122 с.

16. *Сергійчук В.* Погроми в Україні: 1914–1920: від штучних стереотипів до гіркої правди, прихованої в радянських архівах [Текст] / В. Сергійчук. – Київ, 1998. – 544 с.
17. *Сергійчук В.* Національний міф про Петлюру в світлі нових документів [Текст] / В. Сергійчук // У 70-річчя паризької трагедії 1926–1996 : зб. пам'яті Симона Петлюри. – Київ, 1997. – С. 41–48.
18. Симон Петлюра на сторінках українських газет 1917–1920 років: матеріали до біобібліографії : анотов. бібліогр. покажч. [Текст] / авт.-уклад.: О. А. Вакульчук (керівник), Т. О. Борищенко, О. С. Залізнюк, Н. М. Носкіна. – Київ, 2015. – 385 с.
19. Симон Петлюра. Статті, листи, документи [Текст] / упоряд. В. Сергійчук. – Т. 3. – Київ, 1999. – 616 с.
20. *Солдатенко В. Ф.* Винниченко і Петлюра. Політичні портрети революційної доби : монографія [Текст] / В. Ф. Солдатенко ; НАН України, Ін-т політ. і етнонац. дослідж. імені І. Ф.Кураса. – Київ : [Світогляд], 2007. – 621 с.
21. *Солдатенко В. Ф.* Центральна рада та українізація армії [Текст] / В. Ф. Солдатенко // Укр. іст. журнал. – 1992. – № 6. – С. 26–39.
22. *Шаповал Ю.* Вбивство Симона Петлюри: нова інформація для роздумів [Текст] / Ю. Шаповал // Симон Петлюра у контексті українських національно-визвольних змагань : зб. наук. праць. – Фастів, 1999. – С. 69–79.

REFERENCES

1. Verstiuk, V. F. (1997). *Symon Petliura i Dyrektoriiia* [Symon Petliura and the Directory]. *Suchasnist*, 6, 55–64. [in Ukrainian].
2. Verstiuk, V. F. (2004). *Symon Petliura : politychnyi portret* [Symon Petliura : Political Portrait]. *Ukrainskii istorichnii zhurnal* [Ukrainian Historic Magazine], 3, 112–125. [in Ukrainian].
3. Vakulchuk, O. A. & Zalizniuk, O. S., Styrkul, O. O. & Shvets, N. M. (Eed.-bibliographers). *Hazety Ukrainy 1917–1920 rokiv u fondakh Natsionalnoi biblioteky Ukrainy imeni V. I. Vernadskoho : katalogh* [Ukrainian Newspapers of 1917–1920 at the funds of V. I. Vernadsky National Library of Ukraine : Catalogue]. (2014). Kyiv. [in Ukrainian].
4. Hunchak, T. (1993). *Symon Petliura ta yevrei* [Symon Petliura and the Jews]. Kyiv: Lybid. [in Ukrainian].
5. Kostyshyn, E. I. (2011). *Viiskovo-politychna diialnist Symona Petliury* [Military and Political Activity of Symon Petliura]. Abstract of Ph. D. in History. *Lviv Polytechnic National University*. Lviv. [in Ukrainian].

6. Lytvyn, S. (2000). *Symon Petliura v ukrainskii istoriografii novitnoi doby (1990–1999) : materialy do bibliohrafichnoho pokazhchyka* [Symon Petliura in the Ukrainian Historiography of the newest period (1990–1999): Materials for Bibliographic Index]. *Bibliotechii Visnyk* [Library Bulletin], 1, 44–48. [in Ukrainian].
7. Lytvyn, S. (2000). *Symon Petliura u 1917–1926 rr. Istoriohrafiiia ta dzherela: monohrafiia* [Symon Petliura in 1917–1926. Historiography and Sources: Monograph]. Kyiv. [in Ukrainian].
8. Lytvyn, S. (2000). *Kh. Symon Petliura u natsionalno-vyzvolnii borotbi ukrainskoho narodu (1917–1926). Istoriohrafichni ta dzhereloznavchyi aspekty* [Symon Petliura in the National and Liberation Struggle of the Ukrainian Nation (1917–1926). Historiographic and Source Study Aspects]. Abstract of Doctor of History. *National Academy of Sciences of Ukraine. M. S. Hrushevskyy Institute of Ukrainian Archaeography and Source Study*. Kyiv. [in Ukrainian].
9. Lytvyn, S. (1999). *Kh. Symon Petliura i ukrainizatsiia armii: chy buv mozhlyvyi inshyi shliakh stvorennia viiska?* [Symon Petliura and Army Ukrainization: Was It Possible to Create the Army in Other Way?]. In *Naukovi zapysky Institutu politichnih i etnonatsionalnykh doslidzhen* [Scientific Records of the Institute of Political and Ethnonational Research]. (Vol. 9, pp. 13–24). Kyiv. [in Ukrainian].
10. Lytvyn, S. (1999). *Kh. Symon Petliura i ukrainske viisko: protystoiannia bilshovytskii ahresii (lystopad-hruden 1917 r.)* [Symon Petliura and the Ukrainian Army: Confrontation to the Bolshevik Aggression (November-December 1917)]. In *Symon Petliura u konteksti ukrainskikh natsionalnih vyzvolnykh zmahan* [Symon Petliura in the Context of the Ukrainian National and Liberation Struggle: Collected Scientific Theses]. (Pp. 7–29) Fastiv. [in Ukrainian].
11. Myroniuk, D. I. (2011). *Symon Petliura yak redaktor zhurnalu “Ukraynskaia zhyzn” (1912–1917)* [Symon Petliura as Editor of the “Ukrainian Life magazine” (1912–1917)]. Abstract of Ph. D. in Social Communications. Kyiv. [in Ukrainian].
12. Onipko, T. V. (2014). *Postat Symona Petliury v rozvidkakh zakordonnykh doslidnykiv* [Symon Petliura’s Figure in Foreign Researchers’ Surveys]. In *Visnyk Lvivskoi komertsijnii akademii* [Bulletin of Lviv Commercial Academy]. (Vol. 12, pp. 104–111). [in Ukrainian].
13. Petliura, S. (1992). *Narode ukrainskyi: vybrani statti, lysty, dokumenty* [Ukrainian Nation: Selected Articles, Letters, Documents]. Kharkiv. [in Ukrainian].
14. Pyrih, R. (2009). *Symon Petliura u spryiniatti Pavla Skoropadskoho (za spohadamy Hetmana)* [Symon Petliura Perceived by Pavlo Skoropadskyi].

- ropadskyi (by Memories of Hetman)]. *Ukrainskii istorichnij zhurnal* [Ukrainian Historic Magazine], 3, 15–27. [in Ukrainian].
15. Serhiichuk, V. (1996). *Usia pravda pro yevreiski pohromy: movoiu dokumentiv i materialiv* [Simple Truth About Jewish Massacres: in language of documents and materials]. Kyiv. [in Ukrainian].
  16. Serhiichuk, V. (1998). *Pohromy v Ukraini: 1914–1920: vid shtuchnykh stereotypiv do hirkoï pravdy, prykhovanoi vadianskykh arkhivakh* [Massacres in Ukraine: 1914–1920: from false stereotypes to simple truth, concealed in the Soviet archives]. Kyiv. [in Ukrainian].
  17. Serhiichuk, V. (1997). *Natsionalnyi mif pro Petliuru v svitli novykh dokumentiv* [National Myth about Petliura Presented in New Documents] In *U 70-richchia paryzkoï trahedii 1926–1996: zb. pam'iaty Symona Petliury* [For 70th anniversary of the Paris tragedy 1926–1996: collection in commemoration of Symon Petliura]. (Pp. 41–48). Kyiv. [in Ukrainian].
  18. Vakulchuk, O. A., Borysenko, T. O., Zalizniuk, O. S. & Noskina, N. M. (2015). *Symon Petliura na storinkakh ukrainskykh hazet 1917–1920 rokiv: materialy do biobibliohrafiï : anotovaniy bibliohrahichnij pokazhchik* [Symon Petliura on Pages of the Ukrainian Newspapers 1917–1920: Materials for Biobibliography : Annotated Bibliographic Index]. Kyiv. [in Ukrainian].
  19. Serhiichuk, V. (1999). *Symon Petliura. Stati, lysty, dokumenty* [Symon Petliura. Articles, Letters, Documents]. (Vol. 3). Kyiv. [in Ukrainian].
  20. Coldatenko, V. F. (2007). *Vynnychenko i Petliura. Politychni portrety revoliutsiinoï doby: monohrafiia* [Vynnychenko and Petliura. Political Portraits of Revolution Period: Monograph]. Kyiv: [Svitohliad]. [in Ukrainian].
  21. Soldatenko, V. F. (1992). *Tsentralna rada ta ukrainizatsiia armii* [The Central Rada and Army Ukrainization]. *Ukrainskij istrichnij zhurnal* [Ukrainian Historic Magazine], 6, 26–39. [in Ukrainian].
  22. Shapoval, Iu. (1999). *Vbyvstvo Symona Petliury: nova informatsiia dlia rozdumiv* [Murder of Symon Petliura: new information for reflection]. In *Symon Petliura u konteksti ukrainskykh natsionalno-vyzvolnykh zman: zbsrnik naukovih prats* [Symon Petliura in the Context of the Ukrainian National and Liberation Struggle: Collected Scientific Theses]. (Pp. 69–79). Fastiv. [in Ukrainian].

Анотований бібліографічний показчик «Симон Петлюра на сторінках українських газет 1917–1920 років: матеріали до біо-бібліографії» у системі бібліографічних ресурсів НБУВ.

Вакульчук О. А., кандидат історичних наук, завідувач відділу пресознавства Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського (Київ).

Українська біографістика = Biographistica ukrainica. – Київ, 2016. – Вип. 14. – С. 310–324.

У статті розкрито зміст і особливості побудови бібліографічного покажчика «Симон Петлюра на сторінках українських газет 1917–1920 рр.: матеріали до біобібліографії», публікацію якого приурочено до 90-річчя від дня загибелі Симона Петлюри — одного з провідників Української революції, громадсько-політичного діяча, публіциста, редактора, видавця. Покажчик укладено на основі газетних видань, що зберігаються у відділі газетних фондів НБУВ (включено часописи періоду Центральної ради, Гетьманату та Директорії УНР і видані на території України). Основу покажчика складає колекція колишнього фонду спеціального зберігання, отже, більшість цих газет ще не так давно була недоступною широкому колу дослідників. На шпальтах тогочасних газет відтворено щоденну хроніку, все, що пов'язано з діяльністю Симона Петлюри: його особистий внесок у процес розбудови збройних сил України, участь у законодавчому процесі, погляди щодо зовнішньої політики УНР; газетні матеріали фіксують проблему єврейських погромів і вкрай негативну реакцію на них С. Петлюри, що дає змогу спростувати більшість міфів щодо потурання їм Петлюри. Авторами-укладачами у процесі підготовки покажчика досліджено 155 назв газет (понад 5 тисяч номерів), усі бібліографічні описи здійснено *de visu*, є розлогі анотації. Видання містить 2 704 описи, котрі подаються за хронологічним принципом, а в межах кожного року — за алфавітом першого слова. Опис газет здійснено за чинними стандартами. Науково-довідковий апарат видання включає два допоміжних покажчики: іменний і покажчик місць видання; є список назв газет за алфавітом назви і список скорочень. Видання розраховане на науковців, викладачів вищих навчальних закладів, журналістів, студентів і всіх, хто вивчає і цікавиться проблемами вітчизняної історії, політики, культури доби 1917–1920 років.

Ключові слова: Симон Петлюра, Українська Народна Республіка, Директорія, покажчик, газети, бібліографія, біобібліографія.

Annotated bibliographic index «Symon Petliura on Pages of the Ukrainian Newspapers of 1917–1920: Materials for Biobibliography» in the system of bibliographic resources of V. I. Vernadskyi National Library of Ukraine.

Vakulchuk O. A., Ph.D. in History, Head of the Newspaper Funds Department of V. I. Vernadskyi National Library of Ukraine.

Ukrainian biographical = Biographistica ukrainica. – Kyiv, 2016. – Vol. 14. – P. 310–324.

The article describes the contents and the particulars of formation of the bibliographic index «Symon Petliura on Pages of the Ukrainian Newspapers of 1917–1920: Materials for Biobibliography», which publication is timed to the 90th anniversary from the day of death of Symon Petliura, one of the leaders of the Ukrainian revolution, social and political figure, publicist, editor, publisher. The index was compiled on the basis of the newspaper publications kept at the Newspaper Funds Department of V. I. Vernadskyi National Library of Ukraine (including the records of the period of the Central Rada, the Hetmanate and the Directory of the Ukrainian People's Republic, published in the territory of Ukraine). Mainly, the index is composed of the collection of the former special custody fund, therefore most of these newspapers were inaccessible to the wide circle of researchers not long ago. The pages of those newspapers represent the daily chronicle and everything related to Symon Petliura's activity: his personal contribution in the process of formation of the Ukrainian Armed Forces, participation in the legislative process, opinions about the foreign policy of the Ukrainian People's Republic; the newspaper materials record the problem of the Jewish massacres and a very negative response thereto on the part of S. Petliura, that allows to refute most of the imposed myths about connivance of Petliura in that respect. While preparing the index, the authors have investigated 155 newspaper titles (over 5,000 issues), all bibliographic reviews were made *de visu*, with comprehensive annotations. The publication contains 2,704 reviews presented on the chronological principle, and within every year, they are presented in alphabetical order of the first word. The newspaper review was prepared according to the effective standards. The scientific and inquiry instrument of the publication includes two auxiliary indices: the name index and the index of publication places; there is the list of newspaper titles in alphabetical order of title and the list of abbreviations. The publication is intended for scientists, lecturers of higher educational institutions, journalists, students and everybody who studies and takes an interest in the problems of native history, policy, culture of 1917–1920.

Key words: Symon Petliura, the Ukrainian People's Republic, the Directory, index, newspapers, bibliography, biobibliography.

Аннотированный библиографический указатель «Симон Петлюра на страницах украинских газет 1917–1920 гг.: материалы биобиблиографии» в системе библиографических ресурсов Национальной библиотеки Украины имени В. И. Вернадского.

Вакульчук О. А., кандидат исторических наук, заведующая отделом прессоведения Национальной библиотеки Украины имени В. И. Вернадского.

Украинская биографистика = Biographistica ukrainica. – Киев, 2016. – Вып. 14. – С. 310–324.

В статье дана характеристика библиографического указателя «Симон Петлюра на страницах украинских газет 1917–1920 годов: материалы к библиографии», раскрыто содержание, проанализированы этапы работы над указателем и подготовки его к публикации. Издание приурочено к 90-летию со дня гибели С. Петлюры — одного из предводителей Украинской революции, общественно-политического деятеля, публициста, редактора. Указатель составлен на основе газет, хранящихся в отделе газетных фондов (ОГФ) НБУВ и включает газетную периодику времен Центральной Рады, гетмана П. Скоропадского, Директории Украинской Народной Республики (УНР) и изданную на территории современной Украины. Большую часть указателя составляет коллекция газет бывшего фонда специального хранения, поэтому в недавнем прошлом эти издания были недоступны для исследователей и читателей.

На страницах газет 1917–1920 гг. отражена ежедневная хроника событий, в частности, все, что связано с деятельностью С. Петлюры в указанный период: его личный вклад в дело становления и развития вооруженных сил Украины, его участие в законодательном процессе, взгляды на внешнюю и внутреннюю политику УНР; в газетных материалах отражены проблемы, связанные с еврейскими погромами и крайне негативная реакция на них С. Петлюры, что позволяет опровергнуть распространенное мнение об организации и участии в погромах Петлюры.

Авторы-составители в процессе подготовки указателя исследовали 155 наименований газет (более 5 тысяч номеров), все библиографические описания выполнены *de visu*, составлены развернутые аннотации. Издание содержит 2 704 описания, которые подаются в хронологическом порядке, а в рамках каждого года — за алфавитом первого слова. Описание газет составлено на основе действующих норм. Издание имеет два вспомогательных указателя: именной и мест издания; есть список названий газет, расположенных по алфа-

виту и список сокращений. Издание рассчитано на исследователей, преподавателей высших учебных заведений, журналистов, студентов и всех, изучающих и интересующихся проблемами истории, политики, культуры периода 1917–1920 гг.

Ключевые слова: Симон Петлюра, Украинская Народная Республика, Директория, указатель, газеты, библиография, биобиблиография.